

Číslo 2

Odporúčaná cena: 13 Sk

eFEEkt BURINA

Časopis študentov Fakulty ekológie a environmentalistiky, B. Štiavnica

Editorial

Prvé číslo nášho časopisu sa kompletne rozobralo za dva dni. Nečakali sme, že 80 kusov sa predá hneď prvý deň a 20 na druhý. Viacerí nás žiadali o prvé číslo, a keďže sme sa rozhodli neurobiť dotlač prvého čísla, tak sme vytvorili webstránku **www.efeektburina.tk**. V archíve webstránky si po úplnom vypredaní časopisu budete môcť aktuálne číslo stiahnuť. To znamená, že prvé číslo tam už je. Ako ste si určite všimli, snažíme sa robiť časopis bez reklamy (maximálne sú v ňom antireklamy). Nie je to ľahké, lebo všetko si financujeme s vlastných zdrojov. To znamená, že sme si z EkoBanky požičali peniaze na zostavenie a tlač časopisu. U Ilca sme vytvorili a vytlačili prvý výtlačok. Dole v počítačovej miestnosti sme si vybavili menšiu zľavu a prefotili sme ho 100 krát. Po predaní všetkých čísiel, sme požičané peniaze vrátili naspäť do EkoBanky. Pri tomto čísle to prebiehalo podobne, ale prvý výtlačok sme rozšírili sme ho o 4 strany, takže teraz má 24 strán.

Teší nás, že študenti sami pričádzajú za nami s článkami, i keď ich nie je veľa, dokonca aj pedagógovia sa nás pýtajú, či môžu napísať článok. No menej nás teší, že niektorí študenti sa boja podpísať pod články, najmä kritické. Ako bádateľ, sloboda slova tu ešte asi nefunguje naplno. Dúfame, že toto nové číslo rozprúdi vaše pisateľské schopnosti do takej miery, že v redakcii budeme mať problémy vybrať a uverejniť tie najlepšie články.

vaša redakcia

Obsah

Aktuality FEE

Na ceste alebo príjemné večery3

Odborné (h)riadky

Malá Fatra 24

Mäsožravé rastliny5

Na zamyslenie

Ekológia v nás7

Nie, nie priesvitkový systém vyučovania ...8

Odvrátená strana hypermarketov 29

Kľud ako výsady12

Prieskum predmetov13

Aktivity

Odpadová víkendovka na Zájazovej17

Kto alebo čo je EkoBanka18

Kultúrna žilka

Dávne budúcnosti21

Redakcia odporúča21

Zdravý život

Vegetariánska voľba22

Kompletné menu zo 14-15/C23

Adresa redakcie: eFEEkt BURINA

Starozámocká 4

969 51 Banská Štiavnica

email: redakcia@efeektburina.tk

web: www.efeektburina.tk

Šéfredaktor: Peter Jánsky

Redakčná rada: Peter Jánsky

Jozef Gaál

Prispievatelia: Ján Drozdík, Simona

Klátiková, Andrej Devečka, Braňo Sko-

kan, Ľudmila Plieštiková, Slavka Ture-

čeková, Martina Hlavatá, Jozef Gaál,

Peter Jánsky a ostatní študenti FEE

Fotos: Ján Sirotný, Braňo Skokan, Ján

Drozdík, Jozef Gaál

Redakcia nezaručuje aktuálnosť, vhodnosť, presnosť, kompletnosť informácií obsahnutých v tomto časopise. Články publikované v tomto časopise môžu obsahovať nepresnosti a pravopisné chyby. Názory redakcie sa nemusia zhodovať s názormi prispievateľov článkov. Ak nie je uvedené inak, text, foto a obrázky sú z redakcie alebo voľne šíriteľné. Náklad 100ks.

NA CESTE alebo príjemné večery za hranicami všedných dní

Každý pondelok o 17.30 v učebni č. 3.37 sa začne rozprávanie o zážitkoch z ciest študentov FEE spojené s premietaním fotografií a diskusiami. Koncom februára sme mali možnosť zažiť zaujímavé rozprávanie Luboša Molitorisa, ktorý nám predstavil národný park Yellowstone, USA. Minulý týždeň sme mali úžasnú možnosť vypočuť si a uvidieť perfektnú, výborne spracovanú prednášku Braňa Skokana o Turecku. Kto nebol, môže fakt ľutovať, lebo prišiel o rozprávanie príbehu stopom od západu na východ, od severu na juh, cez mestá, dediny, cez divoký Kurdistan, kúpanie v sopečnom kráteri, bájny Ararat, Eufrat, Tigris, a magickú Kapadokiu.

Guatemala (Roman Finka)

- Tropická divočina, aktívne sopky, Tichý oceán

2x Maroko a Západná Sahara (Braňo Skokan)

– práca v dobrovoľníckom tábore na Sahare, putovanie touto severoafrickou krajinou, výlet do Západnej Sahary, piesok, duny, od mora po Vysoký Atlas, z lesov do nehostinnej Sahary, púštne oázy, vodopády, stretnutia s Tuarégmi a Berbermi, opice

Rumunsko (Vladka Lacková)

– skupinový prechod cez Malý Retezat, vysoké hory, dlhé hlboké doliny, kúpanie v jazerách, husté karpatské lesy

Alpy (Michal Volf – wolfer, Vladka Lacková)

– alpský extrém s cepínom a mačkami

Vietnam (Roman Finka)

– ryža, tropické lesy, Ha long – najkrajšia pláž na svete, Ho Či Minove mauzóleum a iná kultúra

Sýria (Laco Bíro, Braňo Skokan)

– neskutočné stopovanie, orientálne trhoviská, historické pamiatky, vodné fajky, kúpanie v Eufrate, sloboda, vietor vo vlasoch, moslimské mešity, kresťanské kláštory

Aljaška (Martin Štefanovič) – neskrotná divočina

program a foto: Braňo

úvod: Dodo

Malá Fatra- 2. časť: Krivánska Fatra- neživá príroda

Článok v minulom čísle tohto časopisu bol venovaný južnej časti Malej Fatry- Lúčanskej Fatre. Ten súčasný sa bude zaoberať severnou časťou, ktorá sa nazýva Krivánska Fatra a má výrazne odlišný, rozmanitejší charakter. Známa je aj pod menom Vrátna, čo je však správny názov iba pre najväčšiu, turisticky a krajinársky najcennejšiu, trojito rozvetvenú dolinu, ktorá sa nachádza severne od hlavného hrebeňa.

Z geologického hľadiska je jadro pohoria budované granitoidmi (hlavne granodioritom). Na rozdiel od Lúčanskej Fatry sú tu však od severu nasunuté druhohorné prikrovy- Križňanský a na ňom Chočský. Sú budované rôznymi horninami s obsahom vápnika, na ktoré sú viazané špecifické spoločenstvá rastlín a živočíchov. Horniny sa striedajú často na malých plochách, od čoho závisí aj veľká rozmanitosť pôd.

Veľké množstvo geomorfologických javov je sústredené na relatívne malej ploche (220 km²). V číslach to znamená, že tu nájdeme **6 tiesňav**, miestami s charakterom kaňonov, viac ako **30 vodopádov**, z ktorých je najvyšší **38 metrov vysoký Šútovský vodopád**, **18 priepastí** a **36 jaskýň**. V pleistocéne, počas poslednej ľadovej doby hlavný hrebeň výrazne presahoval hranicu trvalej snehovej pokrývky. Preto sa tu vytvorilo niekoľko menších vysokohorských ľadovcov, z ktorých najväčší mal šírku približne 150 metrov a dĺžku do 500 metrov. Vytvoreniu väčších ľadovcov zabránila celková strmosť svahov pohoria a nedostatok rovinných plochých miest, kde by sa mohol hromadiť sneh. **Najväčší ľadovcový kotol** sa nachádza severne od vrcholu Chlebu (1646 m.n.m.). Na jeho dne sa nachádza jediné, pomaly zanikajúce pliesko v Malej Fatre. Hrebeň Krivánskej Fatry (okrem časti na úpätí Rozsutca) nikde neklesá pod 1400 m.n.m. čo je približne výška pôvodnej klimatickej hornej hranice lesa. Hrebeň pohoria je rôzny: hôľny (Stoh 1607 m.n.m.), bralný (Rozsutec) aj bralno-hôľny (Chleb). Najvyšším bodom územia je vrchol Veľkého Fatranského Kriváňna- 1709 m.n.m., najnižším ústie Hradského potoka do Váhu- 358 m.n.m..

Klimatické pomery sú závislé od nadmorskej výšky. V hrebeňových častiach je priemerná ročná teplota okolo 0,5°C, zrážky na SZ expozíciách presahujú 1500 mm a snehová pokrývka sa tu udrží až 200 dní za rok.

Malý Kriváň 1671 m.n.m.

Rozsutec 1610 m.n.m.

Veľké rozpätie nadmorských výšok (1351m) spolu s pestrosťou geologických, pedologických, geomorfologických a mikroklimatických pomerov podmieňuje aj pestré zastúpenie jednotlivých druhov organizmov a ich spoločenstiev, ktorým sa bude venovať ďalšia časť tohto článku.

text a fotos: -drozd'o-

Mäsožravé rastliny - dravci v ríši rastlín

Mäsožravé rastliny boli odjakživa objektom množstva skúmaní. Vynikajú svojou dokonalou adaptáciou na prostredie, v ktorom žijú. Svojimi schopnosťami prevrátili klasické vnímanie trofických reťazcov, čím predstavujú určitú anomáliu v rámci rastlinnej ríše.

Mäsožravé rastliny sú skutočnými dravcami v ríši rastlín. Svojou schopnosťou chytať zástupcov živočíšnej ríše a využívať ich vo svoj prospech vynikajú nad všetky iné druhy rastlín. Pojem mäsožravé rastliny nie je v žiadnom prípade prehnaný, lebo väčšie druhy **dokážu polapit' aj koristi' väčších rozmerov ako drobné hlodavce, žaby a jašterice.**

Najvýznamnejší proces minerálnej výživy mäsožravých rastlín je fotosyntetická fixácia CO_2 listami. Všetky mäsožravé rastliny sú schopné fixovať CO_2 , avšak rast niektorých druhov (hlavne vodných) je závislý na prijíme organického uhlíka z koristi.

Schopnosť loviť a využívať metabolity z koristi je výsledkom dlhodobého

fylogenetického vývoja jednotlivých druhov, ktoré sa takouto formou prispôbovali nepriaznivým podmienkam prostredia. Väčšina mäsožravých rastlín rastie na oligotrofných stanovištiach, vyznačujúcich sa nedostatkom biogénnych prvkov, hlavne dusíka a fosforu. Príkladom takých stanovišť sú **rašeliniská, kremičité piesky alebo laterity** v tropickej zóne. Živiny, ktoré v pôde chýbajú sú nahradzované z tiel ulovených živočíchov. Niektoré druhy ako napríklad naša rosička okrúhlostá rastú v kolóniách (keď rastlinky rastú tesne vedľa seba a tvoria veľmi husté porasty). Tento fakt má veľmi veľký význam pri lovení koristi. Polapená korisť, ktorá často krát dokáže uniknúť, takto prechádza z jednej rastlinky na druhú a postupne sa vysiluje až je nakoniec definitívne polapená. Tento jav sa dá považovať za určitú primitívnu formu kolektívneho lovu.

Základnými kritériami pre zaradenie nejakého rastlinného druhu do skupiny mäsožravé, sú **schopnosť chytať koristi', prijímať z ulovených tiel živiny a využívať ich vo svoj prospech.**

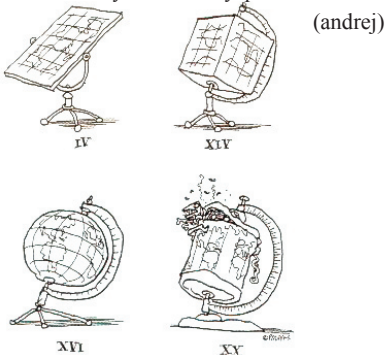
Spôsoby chytania koristi, ktoré sa u jednotlivých druhov vytvorili uchvátili množstvo vedcov. Darwin sa raz vyjadril: „Starám sa viac o

Stručná charakteristika našich másozravných rastlín. (EX – vyňutný druh)

Rod	Čeľaď	Rod	Spôsob chýrania hmyzu	Veľkosť rastlín	Biotoop	Druhy	Výskyt na Slovensku
			Pomocou listov; ktoré sú počas výbežkami - tenkulekami. Každá tenkuleka je napojená na stvnu svetu rastliny a slúži k uchytaniu a absorpcii ponebných látok z ulovenej koristi. Na jej konci sa nachádza dlhá kvapôčka v ktorej sa nachádzajú látky rozkladajúce tela hmyzu	4 – 15 cm	slavný, puchodné rastlinnka, vrchováka	<i>Drosera anglica</i> Huud. roztka anglická <i>Drosera rotundifolia</i> L. roztka okrúhlozra <i>Drosera x obovana</i> Mart. roztka obstarovajcovia	Menej ako 10 lokalít Okolo 100 lokalít 1 lokalita
<i>Droseraceae</i>		<i>Aldrovanda</i> L. <i>aldrovandha</i>	Rastlina sa vyznačuje drobnými pavkami (4-10mm) tvorenými za na konci stopky. Parce aldrovandy majú schopnosť sa okamžite po podkážení zavrieť. Uzavenie parce je vyvolané podkážením chlpkov, usmerňujúcich na vlnovce strane parce. Takýto spôsob chýrania koristi sa dá pozorovať už iba pri mnohošľapke podružnej (<i>Drosera muscipula</i>) zo severnej Ameriky. Sklapnutie trvá asi 0,2 sekundy. Na poruchu listu sa nachádzajú prísadné a zroptané žľazy. Stopkárých žľaz je vždy na liste menej a sú špecializované na polpevné koristi. Vyčúňajú zober z lepivými účinkami, ktorý sa na svetle zbližuje a tak ľahko hmyz. Keď sa hmyz prílepi zabúť prísadné žľazy vyčúvať trvanlivo sfáva.	do 30 cm	mezotrofné a ditrofné plytšie vody s vysokým obsahom huminových látok	<i>Aldrovanda vesiculosa</i> L. <i>Aldrovanda</i> <i>plurigranata</i>	EX
		<i>Pinguicula</i> L. túčnica	Na poruchu listu sa nachádzajú prísadné a zroptané žľazy. Stopkárých žľaz je vždy na liste menej a sú špecializované na polpevné koristi. Vyčúňajú zober z lepivými účinkami, ktorý sa na svetle zbližuje a tak ľahko hmyz. Keď sa hmyz prílepi zabúť prísadné žľazy vyčúvať trvanlivo sfáva.	4 – 15 cm	vlhké priestre, vápencová, zlatinná a riečinná pôda, alebo na vápencových skalach a mliečne podnačených skaleňarých zrubových lúkach	<i>Pinguicula alpina</i> L. túčnica alpská <i>Pinguicula vulgaris</i> L. túčnica obyčajná <i>Pinguicula</i> x <i>hybrida</i> túčnica hybridná túčnica hybridná	Veľké množstvo lokalít Najrozšírenejší druh Výskyt naporúbený
<i>Sorophulariaceae</i>	<i>Leontodon</i> ssp.		Pomocou množstva mechúnikov (1-5mm) na zroptke rastliny. Mechúniky sú uzavreté zaklapkou a je v nich vytvorený podtlak. Keď sa ľahká šľapka zakoum, produkovaný zo žľaz okolo hadla parce, je zasorená k dorňku s citlivými chlpkami tvorenými z rovnakej strany zaklapky. Mechanické podkáženie citlivých chlpkov na zaklapke spôsobí prudké otvorenie zaklapky smerom do vnútra mechúniku a nasatie vody a koristi nachádzajúcej sa pred parcou. Zaklapka sa otvorí smerom do vnútra v priebehu 1-160 sekundy a v priebehu ďalších 4-160 sekundy sa zavrie	10 – 200 cm	stojata, alebo mliečne riečnice vody v mŕtvych tamsiach, rybnokoch, odvodňovacích kanáloch a slavných jarzatkach	<i>Utricularia</i> L. bublunška <i>Utricularia intermedia</i> Hayne <i>Utricularia procneha</i> <i>Utricularia minor</i> L. bublunška menšia <i>Utricularia vulgaris</i> L. bublunška obyčajná <i>Utricularia gréba</i> L. <i>Bubbarctia pinguicula</i>	Okolo 50 lokalít EX EX Okolo 10 lokalít Okolo 100 lokalít 1 lokalita (unrodkovaný druh)

Droseru ako o pôvod všetkých druhov na zemi". Tieto úžasné rastliny sa vyskytujú na všetkých "zelených" kontinentoch. Všetky mäsožravé druhy rastlín patria medzi krytosemenné rastliny (Magnoliophyta). Počet druhov mäsožravých rastlín nie je možné z dôvodov neustáleho objavovania a opisovania nových druhov presne určiť. Súčasný odhadovaný počet je okolo 600 druhov.

Tieto úžasné rastliny obohacujú aj našu flóru a nie je to ani zďaleka len známa rosička okrúhlostá. Na území Slovenska boli v minulosti zastúpené 4 rodmi, z ktorých sa už v **súčasnosti vyskytujú iba 3**. Prišli sme o druh rastliny Aldrovanda vesiculosa, ktorá sa dala bez preháňania označiť za **najpozoruhodnejšiu rastlinu** našej flóry. Aldrovanda je zjednodušene povedané vodná príbuzná známej Mucholapky. Na našom území sa v súčasnosti vyskytuje 8 druhov. Jednoduchý prehľad biologických a ekologických charakteristík našich druhov uvádzam v tabuľke. Tieto rastliny vyžadujú našu špeciálnu pozornosť a hlavne dôslednú ochranu. Osud Aldrovandy by mal byť dostatočnou výstrahou pre dôsledný prístup ku ochrane týchto zväčša veľmi konkurenčne slabých rastlinných druhov. Zánik množstva lokalít, kde kedysi rástli mäsožravé rastliny v tisícoch bol charakteristický hlavne pre obdobie 60. – 90. tých rokov. V súčasnosti sa režim ochrany zmenil k lepšiemu, no prišli nové problémy, s ktorými sa je potrebné pri ochrane biotopov mäsožravých rastlín vysporiadať.

Ekológia v nás

Na jednej cyklistickej ceste smerom do B. Štiavnice ma zarazil pohľad na okolie ciest. Odpadky od výmyslu sveta sa nachádzali na každom kroku, počnúc od cigaretových škatuliek, cez množstvo umelohmotných fliaš (tie boli naozaj všade), až po rôznych priemyselných a stavebných odpad. Najväčší paradox bol rozbitý televízor uprostred poľa. Smutné. Väčšina ľudí sa zrejme riadi heslom: „zmizne z očí, zmizne z mysle.“ V človeku sa vynára otázka, aký je zmysel nás, budúcich ekologov a environmentalistov v spoločnosti? Ako môžeme prispieť svojou troškou k rozšíreniu ekologického vedomia občanov našej krajiny?

Takéto správanie nezmenia žiadne zákony, pretože to nie je možné ustriechnuť. V ľuďoch sa musí prebudiť láska k prírode a svojmu okoliu, aby viac nemali to srdce zastaviť svojím autom na okraji lesa a vyhodit' do neho vrece odpadkov, či odkotúľať starú, ošúchanú pneumatiku. Tu sa otvára obrovský priestor pre nás, viac „ekologicky uvedomelých“, aby sme svoje poznatky predali ďalej, počnúc od členov svojej rodiny, cez kamarátov a známych, až po širokú, anonymnú verejnosť a najmä deti, našu budúcnosť a to napr. šírením letákov a usporadúvaním informačných stánkov. Jednoducho povedané, spoločnosť treba začať prevychovávať a odučiť ju od jej zlovykov a prebudiť v nej lásku k našej matičke Zemi.

Týmto článkom chcem povzbudiť každého, kto sa ešte neodhodlal k svojim prvým, malým krokom. Nikto z nás nie je voči takémuto správaniu bezmocný. Spoločnosť je tvorená jednotlivcami a tí jednotlivci sme my! Začať by mal každý od seba. Prvým krokom môže byť separovanie svojich vlastných odpadkov, následné znižovanie ich produkcie napr. využívaním našej skvelej potravinovej banky, kupovaním výrobkov vo vratných obaloch a podobne. Spôsobov je veľa, stačí len začať. Začnime preto tvoriť našu budúcnosť už teraz.

(j.b.)

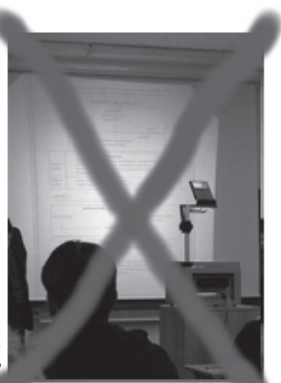
NIE, NIE, NIE

priesvitkový systém vyučovania!

Posledných pár mesiacov, týždňov, dní, ba dokonca i hodín, minút a veľa, veľa a fakt veľa sekúnd sa zaoberám intenzívnou myšlienkou, či mi priesvitky nekradnú môj drahocenný čas. Čas, ktorý je môj a ktorý môžem využiť 2X tak lepšie ako žeravým opisovaním! Výdobytky vedy a techniky nám umožnili používať taký úžasný stroj ako je kopírka (i keď na FEE by som o výdobytkoch vedy a techniky radšej pomlčala). Ak si takúto priesvitku ofotíte, trvá to pár sekúnd a ak si ju aj prečítate, zaberie vám to pár minút a pri troche šťastia máte veľkú šancu, že pochopíte i kompletne všetky slová. Tu sa nám vynára obrovský otáznik, načo vlastne chodiť naprednášky (teda, ak tam ešte niekto chodí), či cvičenia, ktoré trvajú dlhé naozaj dlhé hodiny (niekedy počítam každú stratenú sekundu), keď všetko, čo si z tej či onej hodiny odnesieme, je opísaná priesvitka. Fascinujúcou činnosťou našich vyučujúcich je výklad učiva práve touto neefektívnou metódou, ktorá je pre nich podstatne jednoduchšia, no pre nás o to „útrpnejšia“. Tu však nejde len o nudu, ale i o spôsob prezentácie. Áno, uznávam, že pre nich to môže slúžiť ako pomôcka, osnova či záchytný bod, ale v skutočnosti, v reálnom neľútosnom svete je to veľká, ba priam obrovská konkurencia vyučujúceho (všetka pozornosť je venovaná priesvitke). Zainteresovaní si asi neuvedomujú, že keď tak pilne opisujeme (skoro ako včielky), tak ich nepočúvame a daný text si asi 10 krát rýchlejšie prečítame (ak práve niekto netrpí záchvatom nudy a zdravotné problémy mu to v danej chvíli dovoľujú) ako sa stihnú vyjadriť. Argumentovanie potrebou vysvetlenia prípadných nejasností – to sú kecy, kecy, prázdne kecy a ešte raz len kecy! Och joj, môžu sa aj roztrhať, ale ak tam raz bude „vycapená“ priesvitka, tak ich má každý študent na saláme. Ak by im šlo o to, aby sme to čo najrýchlejšie, najefektívnejšie a

najlepšie pochopili učivo, potrebné materiály by nám dali k dispozícii ešte pred hodinou a ušetrili by sme času a času. Existujú aj takí (to sú moji „najobľúbenejší“; no proste vedia ma uviesť do tranzu), ktorí výsostne trvajú na takejto metóde a to z dôvodu nášho nič nerobenia (resp. nič robenia). Je to pravdepodobne pre ich dobrý pocit (tento stav slasti si vedia asi vychutnať lepšie ako kdekoľvek inde), či udržanie si akože rešpektu – no prostě BĚŘ!

Jedna skupina študentov opisuje všetko čo vidí a tá druhá skupina si má chuť podrezať

žily a radšej vykrvacať ako sa unudiť k smrti (prvým symptómom unudenia sa až k smrti je pomalé zaspávanie, no nedajte sa zmiašť, môže to byť i posledné zaspávanie vo vašom živote). Niečo, čo sa dá zvládnuť za pár minút robíme hodiny, len aby sme zabili vyhradený čas. Opisujeme čisto čire bláboly, miesto tvorivého, praktického a určite 1000 krát užitočnejšieho uvedomovania, chápania a nasávania informácií. Ved' poznatky sa majú vedieť prezentovať a podať tak, aby ich študent pochopil. Ak to niekto nevie, je mi ľúto, ale prečo učí?? Hm? Väčšinu prednášok navštevujú ľudia len z donútenia (robenie prezenčiek, či iné vynučovacie metódy). Nielenže je to proti našim právam, ale je to i vrcholne trápne. Kvalita nízka, úroveň priemerná, zlé prezentovanie, nevhodný systém učenia, nedostatočné, či úplne slabé vedomosti. To je výsledok ľudí, ktorí nás majú učiť, ale namiesto toho nás mučia!!! Je čas zamyslieť sa a začať konať. Takže, povedzme nahlas NIE priesvitkám! Nie, nie, nie a nie.

text: (kk) foto: Jajo

HYPERMARKETY

– odvrátená strana časť 2.

(Ne)zamestnanosť

Ak prechádzate okolo staveniska, na ktorom sa práve buduje ďalší hyperčiči supermarket, iste si všimnete tabule s informáciami, koľko nových pracovných miest táto predajňa prinesie. Vznik nových pracovných miest v regióne býva jedným z častých argumentov pre ospravedlnenie výstavby obchodných reťazcov. Bohužiaľ, otvorenie každej ďalšej obrej predajne **má na zamestnanosť dopad negatívny.**

Hypermarkety a supermarkety ponúkajú predovšetkým tovar od veľkých nadnárodných firiem a nemajú záujem podporovať miestnych malovýrobcov. Vzhľadom k tomu, že malí obchodníci nemôžu veľkým reťazcom konkurovať, dochádza v prvom rade k prepúšťaniu práve tu, v dôsledku odlivu zákazníkov. Cenový diktát nakoniec dovedie množstvo malých predajcov k úplnému krachu. O prácu tak príde aj časť zamestnancov pracujúcich v prvovýrobe a spracovateľskom priemysle. **Dôležité tiež je, že zatiaľ čo zisky miestnych maloobchodníkov a výrobcov sú spätne investované v rámci regiónu, zisky hypermarketov sa prelievajú za hranice regiónov aj štátov.** Štúdie Štátnej univerzity v Iowe preukázali, že každé nové miesto vytvorené firmou Wal-Mart znamená v konečnom dôsledku stratu 1,5 pracovného miesta. Za obchodný úspech predajných gigantov tak platíme podporou v nezamestnanosti pre ľudí, ktorí ich vinou prídu o prácu.

Samostatnou kapitolou je vzťah týchto obchodných reťazcov ku svojim zamestnancom. Na jednej strane prispievajú k rastu nezamestnanosti, na strane druhej produkujú armádu nízko kvalifikovaných pracovníkov, väčšinou žien, často pracujúcich na znížený úväzok, s veľmi slabým platom a obyčajne bez možnosti organizovať sa v odboroch. Existencia rady zamestnancov na čiastočný úväzok – ľudí „na jedno použitie“ – umožňuje držať v šachu aj pracovníkov na plný úväzok a tlačiť ich k vyšším výkonom za nižšie mzdy. Nároky na dovolenku môžu byť priamo obmedzené alebo nie sú uplatňované z dôvodu obáv zo straty zamestnania.

„Mesto duchov“

Výstavba veľkých obchodných reťazcov má popri svojich sociálnych dopadoch aj dopady ekologické a urbanistické. Predovšetkým vedie k ďalšiemu rozvoju automobilizmu. Zatiaľčo drobní obchodníci si svoj tovar väčšinou obstarávajú v okolí svojho pôsobiska, tovar predávaný v hyper- a supermarketoch sa nakupuje vo veľkom a následne prepravuje v kamiónoch na značné vzdialenosti. Vo Veľkej Británii dovážajú 95 % tovaru z veľkoskladov roztrúsených po celej zemi. Priemerná vzdialenosť hypermarketov od bydliska bola ešte prednedávnom na Slovensku 50 km, dnes je 30 km – a na cestu k nim používa drvivá väčšina zákazníkov automobil (malý nákup bez automobilu by sa tu aj tak – ak započítame cestu a čas - neoplatil). Ich umiestnenie na okrajoch miest navyše spôsobuje

veľké dopravné komplikácie. Environmentálne škody spôsobené týmto prehusteným transportom zostávajú pritom nezaplatené.

Ďalším negatívnym dôsledkom expanzie hyper- a supermarketov je **devastácia prirodzeného mestského prostredia**. To, že sa obchody presúvajú na periférium, vedie k vyľudňovaniu stredu mesta. Tradičné ulice, lemované výklady, ktoré dodávali mestám ich ráz, postupne miznú, hlavné ulice prestávajú priťahovať chodcov. **Malé obchody krachujú** jeden za druhým, namiesto nich vznikajú banky, herne či kancelárie. Ešte pred tridsiatimi rokmi tvorilo trhovisko pod otvoreným nebom spolu s množstvom drobných obchodíkov typickú súčasť verejného priestoru väčšiny západoeurópskych miest. Tento priestor, v ktorom sa mohli ľudia stretávať priamo a v blízkosti svojich domovov, sa vyľudnil a premenil na prejazdnu zónu pre potreby automobilov. Zostal len ostrovček pešej zóny určený viacmenej pre turistov.

O samotnom vzhľade týchto stavieb, s priľahlými parkoviskami pre tisíce automobilov, sa snáď ani nemá zmysel rozpisovať. „**Už niekto z vás niekedy videl hypermarket, ktorý by nebol škaredý?**“ pýta sa britský sociológ John Seymour. „Pokiaľ niekto z vás holduje maľovaniu akvarelov či olejomalbe, už ste niekedy pocítili túžbu namaľovať obraz hypermarketu?“

O nás bez nás

Po roku 1989 došlo u nás k bezprecedentnému prílivu zahraničného kapitálu. Ten so sebou priniesol aj budovanie obrovských obchodných centier. Pre nadnárodné spoločnosti sú prioritou momentálne zisky, osudy ľudí a miest ich nezaujímajú, sú kedykoľvek pripravený odísť inde. Tomu zodpovedá aj spôsob výstavby - ide o lacné stavby s obmedzenou dobou životnosti, s poklesnutým architektonickým riešením zameraným na efekt bez skutočnej hodnoty. Stavajú tam, kde prilákajú čo najviac solventných a predovšetkým motorizovaných

zákazníkov, a neberú pritom do úvahy dlhodobejšie potreby a záujmy mesta a jeho obyvateľov. Vo väčšine západoeurópskych zemí dnes urbanisti, sociológovia, geografi a ekonómovia zostávajú podrobné plány, koľko si mesto môže dovoliť hypermarketov a supermarketov a za akých podmienok, bez toho aby to spôsobilo chaos a nevratné škody. U nás však miestna samospráva len zriedkakedy kladie investorovi nejaké podmienky, týkajúce sa napr. umiestnenia, veľkosti či vzhľadu. Obchodné reťazce majú obrovskú ekonomickú moc a je verejným tajomstvom, že sa ich zástupcovia priatelia s miestnymi politikmi, žiadajú úľavy a argumentujú svojím prínosom pre ekonomiku (ďalším faktorom, ktorý hrá v ich prospech, býva nezáujem občanov o dianie vo svojej obci). V rade prípadov presadzujú svoje záujmy bezohľadným spôsobom, bez ohľadu na mienku občanov a niekedy aj bez ohľadu na zákony - ako dokladá nasledujúci príklad.

Priamo uprostred obytných blokov umiestila v Rimavskej Sobote svoj supermarket spoločnosť Billa - na miesto, kde predtým bol krásny park so starými stromami, ihrisko pre deti a trhovisko. Dnes tam nie sú stromy, ani park, ani ihrisko, ani trhovisko. Obyvateľov štvrti dnes obťažuje **nadmerný hluk, prach a prehustená automobilová doprava** a tí menej šťastní majú dnes zo svojich okien pekný výhľad priamo na betónové monštrum v tesnej blízkosti ich bytov. V roku 2004 navyiac zastupitelia mesta schválili výstavbu ďalšieho hypermarketu Hypernova, ktorý už dnes stojí aj spolu s Kauflandom.

Expanzia hypermarketov a supermarketov škodí všetkým. Má negatívny dopad na zamestnanosť, na výrobcov, na malých obchodníkov, na životné prostredie, na vzhľad obce, na vlastných zamestnancov a v neposlednom rade aj na nás, zákazníkov. Nejde však o žiadny nezvratný trend. Nesúhlas verejnosti už v množstve prípadov znemožnil ich

plánovanú výstavbu. Ak sa vám, takisto ako nám, nepáčia praktiky obrych predajných reťazcov, tu je niekoľko tipov pre vašu prípadnú aktivitu:

- Širte informácie o dopadoch rozmachu veľkých obchodných reťazcov.
- Svojimi nákupmi podporujte malého obchodníka v blízkosti svojho bydliska.
- Nenakupujte v hypermarketoch a supermarketoch.
- V prípade, že sa vo vašom okolí chystá výstavba predajne tohto typu, zapojte sa do aktivít za jej zastavenie.

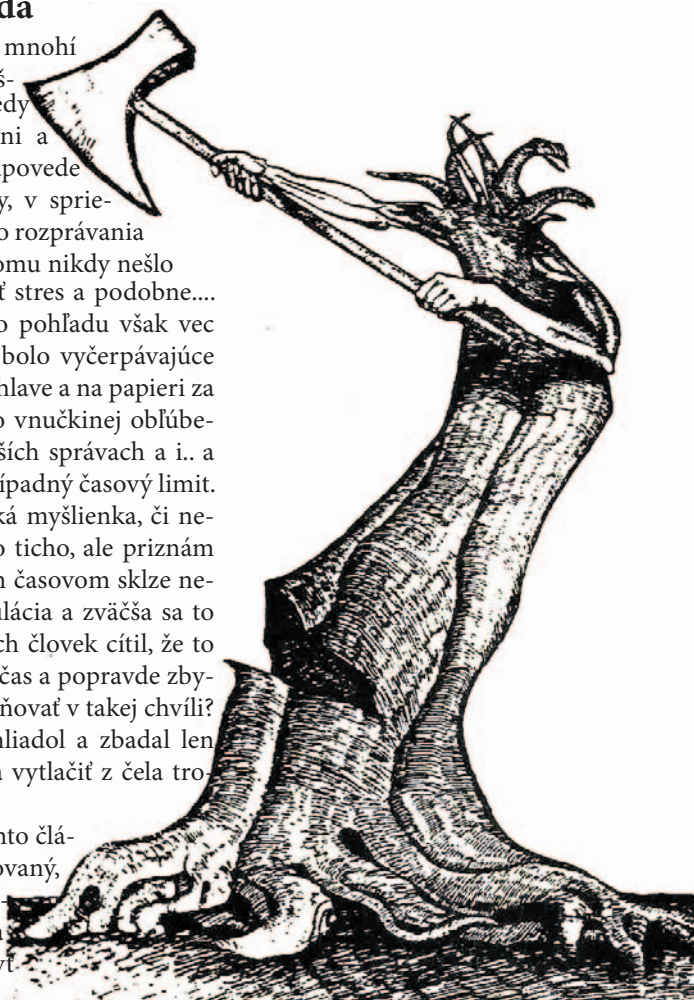
Spracoval a fotos: Dodo

Kľud ako výsada

Iste sa už mnohí z nás stretli na skúškach so situáciou, keď človek sedel v učebni a pokúšal sa písať odpovede na vytiahnuté otázky, v sprievode dobromyseľného rozprávania skúšajúceho. Iste nikomu nikdy nešlo o nič iné, ako uvoľniť stres a podobne.... Z (iste nielen) môjho pohľadu však vec vyzerá inak. Nie raz bolo vyčerpávajúce spridať myšlienky v hlave a na papieri za sprievodu príbehov o vnučkinkej oblúbennej rozprávke, včerašných správach a i.. a súčasne myslieť na prípadný časový limit. Vždy ma napadla taká myšlienka, či nepoprosiť dotyčného o ticho, ale priznám sa, že nikdy ma v tom časovom sklze nenapadla dobrá formulácia a zväčša sa to týkalo ľudí pri ktorých človek cítil, že to nie je vhodné. Nebol čas a popravde zbytočne na seba upozorňovať v takej chvíli? A tak sa človek rozhladol a zbadal len pár rúk snažiacich sa vytlačiť z čela trocha sústrednosti.

Možno je tento článok trochu dramatizovaný, ale šlo len o to poukázať na fakt, že kľud na sústredenie by mal byť samozrejmosťou.

(jano)

Gaia vs. Chaos

„No čo, ako sa máš?“ spýtal sa raz Gaii pán Chaos.

„Ale, už v kľidku. Les šumí, delfíny sa radujú tak ako vždycky, pohoda reggae. I keď, včera večer som mala chvíľu horúčku. V priebehu pár minút mi celkom agresívna choroba zachvátila celé telo. Plúca mi zašpinili ťažkými kovmi, telesné tekutiny zakalili ropou.“

„Ach áno, zase tá mužská strana sily snažiacia sa o kontrolu.“ zahundral si Chaos popod nos.

„Tak, tak. Ale ani som sa nemusela nejako príliš snažiť, ten parazit bol tak agresívny, že zničil sám seba, na sekundu ma pichlo v boku, ale už je kľud a fungujem ďalej.“

„Štandard. Takých tu už bolo. Nevieš čo to bolo za probiotickú kultúru?“

„Homo sapiens. A ešte raz sapiens. Či čo.“

Prieskum predmetov a špecializácií

Počas skúškového obdobia v zimnom semestri sme spravili malý prieskum formou ankety o tom, čo si študenti myslia o danom predmete, ako hodnotia, ako a čo by na ňom zlepšili. Ak sa vám bude zdať, že charakteristika predmetu si odporuje, je to spôsobené tým, že výsledky sú subjektívne odpovede náhodných študentov a sú zosumarizované. To znamená, že konkrétne odpovede ku predmetom sú názormi viacerých študentov. Niektoré názory študentov sú dost' „silné“, a netreba ich brať ako smerodajný názor väčšiny študentov. Poprosil by som pedagógov, aby tento prieskum brali ako parciálny feedback (spätnú väzbu) ku svojmu predmetu, a nie ako kritiku pedagóga. V ďalšom čísle budú zverejnené aj ostatné predmety.

Hydrologia

Hlavné cvičenia z Hydrologie prebiehali tak, že študenti boli zatvorení v učebni a pozerali filmy o vode. Navrhoval by som ist' do terénu, z nejakým odborníkom, ktorý pracuje na nejakom vodnom toku, a vysvetlili by nám ako sa regulujú toky, nesprávne regulácie toku atď. Však aj v BS máme vodarensko-technické diela, ktorým by sa tiež dalo venovať. Ako ekológovia by sme mali brať do úvahy významné vodné spoločenstvá, rašeliniská, plesá, znečistenie priemyslom, prípady v minulosti a ich riešenia.

Socioekonomická geografia

Prednášky hodnotím veľmi dobre, prezentácie boli v powerpointe, veľa praktických pomôcok (mapy, fotky). Pozitívne hodnotím najmä snahu priniesť ekologické a environmentálne pohľady do tohto predmetu.

Zoológia

Prednášky boli zaujímavé, veľa vecí som sa dozvedel. Nie všetky informácie podané na predmete však boli podľa mňa také dôležité, i keď to rozšírilo moje vedomosti. Nešlo len o utvrdzovanie faktov, ale hlavne o príjem nových informácií. Pre „kitkára“ však podľa mňa nie je potrebná.

Politológia

Dozvedel som sa o literatúre, ktorá sa týkala ekologických a environmentálnych tém. Nevieť však, prečo boli na FFE zahrnuté témy ako napr. SNP, holokaust, slovensko-maďarské vzťahy, Slovenský štát, Tiso. Odporúčal by som radšej práce od autorov ako Al Gore, Jan Keller, Noam Chomsky, Arne Naess, David C. Korten.

Sociológia

Bola iba 3 krát za semester, preberali sa témy praktické pre život (dobro, klamstvo), ale nezdá sa mi, že sa spomínali ekologické a environmentálne témy.

GIS

Vyučovanie bolo v starom programe, ktorý sa nepoužíva v praxi, nič nás tam v podstate nenaučili. Bol použitý zlý spôsob výučby na cvičeniach. Nikdy sme nevedeli presne čo robíme, nevedeli sme, čo je cieľom cvičenia.

Teória z GISov je nám na dve veci. Navrhovala by som iba praktickú skúšku a nie teoretickú, lebo GISy sa podľa mňa dajú učiť len prakticky a nie teoreticky.

Ekonomická analýza environmentálnych projektov

Vysvetlenie učiva bolo nezrozumiteľné, bolo to blokovo, nedalo sa to pochopiť. Na prednáškach prebiehalo automatické opisovanie ako robot z priesvitiek, nerozmýšľala som nad preberanou témou. Predmet bol podaný cez lesnícky pohľad (rubná doba, atď.), čo mňa ako environmentalistku nezaujímalo. Ale dozvedela som sa aj veľmi zaujímavé čiastočné informácie, ktoré boli výborne vysvetlené.

Analýza tuhých odpadov a kalov

Je to dobrý a potrebný predmet, avšak neskoro zaradený. Učenie odberu vzoriek, by som už dávno mala vedieť, a nie učiť sa to teraz.

Posudzovateľská činnosť

Vysvetlenie to bolo primerané, ako environmentalistku ma veľmi nezaujal. Ale keď som sama robila ten projekt, tak potom ma to už bavilo. Poznatky z prednášok a cvičení som využila pri vypracovaní projektu. Milý predmet, sympatické vystupovanie, nenásilná forma prednášok a cvičení, išlo o tvorivosť a rozmyšľanie, dávanie dokopy viac predošlých

vecí, ktoré sme mali na tejto škole.

Globálne problémy

U piatakov tento predmet nemá čo hľadať. Nebolo to vysvetlené, staré údaje (1996), je to bieda.

Treba ich dať envirákom a manažérom do prvého ročníka, aby mali akú takú predstavu, čo je ozónová vrstva a diera. Dozvedieť sa to v piataku, je dosť neskoro. Prednášky: čítať viem aj ja.

Územné plánovanie

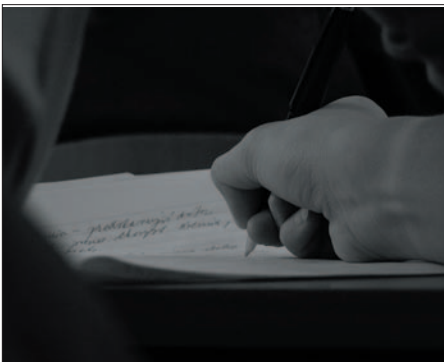
Cvičenia: za 11 týždňov sme spravili to, čo by sa dalo spraviť za 3 hodiny. Človek už na prvej hodine pochopil o čom sú postery. Privítala by som napr. územné plány regiónov, obnovu dediny, to nebolo veľmi spomínané, projekty a oboznámenie s projektmi. Prednášky: To isté čo na urbánnom ekosystéme.

Právo

Prednášky boli zaujímavé, keď sa vyučujúci snažil zlúčiť obsah prednášok s konkrétnymi príkladmi. Študent to lepšie pochopil pri konkrétnej aplikácii práva, ako len čítanie si zákonov. Jediné, čo mi dosť vadilo, bolo zaujímavé odporovanie, keď sa účast' na prednáškach vynucovala formou prezenčiek, ale na druhej strane skoro na každej prednáške bolo stredoškolské skúšanie, čo odrádzalo veľa študentov chodiť na prednášky. Skúšanie počas prednášok obťažuje ľudí, ale na druhej strane donúti učiť sa počas semestra. Na prednáškach nebola šanca driať.

Ekonomia ŽP

Výučba modelov, ktoré o 3 dni aj tak zabudneme, je úplne zbytočné. Chýbali mi informácie o alternatívnych ekonomikách, LETS systémoch, nadnárodných korporáciách, externalitám samohla venovať väčšia časť predmetu. Problémom bolo to, že nám chýbali základy z tohto predmetu. Veľmi málo informácií bude podľa mňa zužitkovaných v budúcnosti. Prednášky boli vynikajúce, ale nikomu nič nepovedali. Prezentácie boli pekne

a pútavé, len chýbal výstup. Predmet o ekonómii ŽP by som si predstavoval úplne inak, a verím tomu, že aj väčšina študentov bola prekvapená obsahom predmetu.

Genetika

V rozsahu a obsahu minimálne päť rokov štúdia. Od génu až po biosférické rezervácie je veľmi široký rozsah. Cvičenia: človek nevedel čo počíta. Prednášky: Slidy mi nevedeli dať ani jednu zmysluplnú vetu, samé pojmy, potrebovala som slovník cudzích slov.

Technológia vody

Blokovo prednášané, vyčerpávajúce, nikto tam nechodil. Predmet bol dobrý. Cvičenia boli srandovné, lebo pedagógovia sa niekedy nezhodli na postupe. Cviká mi nedali veľmi veľa, myslím si, že v súčasnosti sa to v praxi asi nerobí.

Technológia ovzdušia

Veľa technických vecí, ťažké, klasické prednášky, neohúrili ma extra, sedím a počúvam. Nevyjdem z učebne, že fúha, super. Najväčší problém tohto predmetu bolo to, že bol prednášaný blokovo, a odborné veci nie som schopný vnímať viac ako dve hodiny.

Environmentálna výchova

Super, človek musel nad niečím rozmýšľať. Páčili sa mi progresívne metódy vyučujúcej, praktické skúsenosti s produktmi, takto nejako si asi predstavujem cvičenia. Nepáčilo sa mi tlačenie ľudí do témy. A to potom niektorých ľudí odrádzalo. Nebolo to pre mňa vymýšľať pre decka, ja som to osobne necítil. Pozitívne hodnotím informácie o fungovaní, o psychike detí, ako s nimi robiť, konečne sme sa dozvedeli o organizáciách.

Ekologické vplyvy anorg. a org. výrobu

Perfektný predmet o tom ako to funguje v praxi, dobre podané. Praktické veci, lebo pedagóg mal

skúsenosti s praxou.

Produkčná ekológia

Cviká v pohode, na úrovni, vyučujúci má praktický rozťah. Na cvikách sme sa naučili prakticky myslieť. Prednášky boli prefotené skriptá na fólii, slabé. Nezáživné prednášky, išlo o riešenie lesníkov, pitvanie agátov, objem biomasy koreňov, predmet ma nezaujal. Chýbali mi tam živočíchy a rastliny. Privítal by som viac informácii o podnebí, zrážky, a ich vplyve na produkciu. Predmet bol jednostranne zameraný na stromy (zasa ten lesnícky pohľad).

Ochrana prírody a krajiny

Nezáživné vysvetľovanie na cvičeniach, nedokázal ma zaujať, dosť suché (okrem chabých pokusov o vtip). Informácie boli dobré, ale neboli dobre podané. Informácie by mohol rozdať na disketách alebo prefotené, a radšej by som hovoril pikošky a vsunúť nejako zákon. Hlučné opisovanie priesvitiek nie je najlepšie riešenie. Mohlo by byť viac praktických vecí, čo sa stali včera, a hovoriť o tom., a nie priesvitky o zákone, vypísaná ruka a tak. Na druhej strane sme mali slabé základy zo strednej školy, nenačili sme sa nič o svojom okolí, a teraz nám to chýbalo. Riešenie projektu bolo veľmi dobré, je to taká predpríprava na seminárku.

Kultúrne dedičstvo v krajine

Predmet nemá nič spoločne s kultúrnym dedičstvom, rieši sa otázky komunizmu a

Egypt'anov. Prednášky boli nudné, predmet je pomýlený so staviteľ'stvom. Obsah predmetu bol jednostranne zameraný a úbohý.

Ekológia vodných organizmov

Prednášky výborné, veľmi pútavé, ikeď je to kvantum informácií naraz. Cvičenia celkom dobré, aj v teréne aj v labáku, jedné z lepších. Primerané nároky na študenta.

Fytocenológia

Úplné zbytočný predmet pre kitkára, čistá drislovačka o cenózach, zbytočné delenie stupňov, príliš do podrobná, to by malo byť pre lesníka alebo ekológa, ale nie pre kitkára. Predmet bol napojený pozde, mal by byť v druhom ročníku, keď bola fytoológia, kým máme v pamäti čerstvé veci. Predmet sa nedá naučiť teoreticky, malo by sa chodiť do terénu.

Krajinárska dendrológia

Berie sa to zo zvláštneho uhla, je to sústredené na kultivary. Každý rok vyjde kopec kultivarov, a je zbytočné učiť sa ich. Chýbali mi informácie o tom, ako mám spraviť nejaký projekt, aby som dokázal osadiť tie stromy do mapovaného územia, aby ten strom tam dokázal existovať, aby bol estetický a mal podmienky na rozvoj.

Špecializácia:

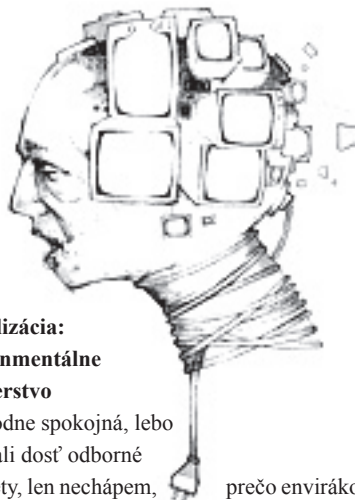
Krajinné inžinierstvo a tvorba krajiny

Nikto nevie povedať, čo je krajinárstvo. Učia nás staviteľ'stvo a nie ako sa pozerat' na krajinu, lebo nás učia stavbári. Podľa niekoho máme stavať budovy, podľa niekoho parky.

Základy rysovania sme vôbec nemali, všetko sme sa museli naučiť sami. Bol by potrebný modernejší spôsob projektovania, a nie krčiť sa za stolom. V súčasnosti sa všetko robí na počítačoch. Je to perfektné, že to vieme aj ručne, ale nevieme pracovať na kompoč. Mali by nás viacej nechávať pri počítačoch, aby sme sa to naučili.

Chýba hlavne to, aby sme sa naučili vypracovávať projekty a získavať granty. Každý odbor je taký, že najskôr využije z grantov za projekt. Neučia nás tu získavať prachy. Pedagógovia nás nechcu naučiť svoje finty na získavanie peňazí, lebo sa boje o svoje fleky.

Načo máme projektovať domy, o čom to bolo, načo nám to je? Ak dostanem možnosť spraviť projekt pre dedinu, urobiť návsie, tak aj tak to nemôžem urobiť, lebo to nie je predmetom nášho odboru. Vyžitie potenciálu, vyrubovanie stromov, ani toto nemôžeme robiť. Chýba tu predmet, ktorý by nás naučil čo môžeme robiť.

Špecializácia:

Environmentálne inžinierstvo

Som hodne spokojná, lebo sme mali dosť odborné predmety, len nechápem, prečo envirákom hodia vo štvrtáku OPK. Načo nám to bolo? Žiadna nadväznosť predtým ani potom nebola. Všeobecný prehľad o o technológiách sme získali, je to mierne technicky zameraný odbor, nie prírodovedne. Myslím si, že by som mala získať viac praktických skúseností, ako to beží v realite. Treba vidieť na vlastné oči všetko, a nie naučiť sa schému s papiera. Keď to človek vidí, takto aj pochopí. Chýbal predmet, na ktorom by sme sa naučili robiť projekty a získavať granty, ale to je tiež celoškolský problém. Tú odbornosť nám zabezpečili dosť, aj hlavné cvičenia. Boli sme na mieste činu, kde sa niečo robilo, i keď nie každé HC boli také. Ako je to možné, že sme

neboli na halde v Žiari, a ekológovia tam boli? Vedomosti, ktoré sme tu získali, sú len také, že v budúcnosti si každý nájde v tom to svoje. Keď vyjdeme zo školy, nebudeme vedieť nič, my totiž nevieme, čo budeme robiť. Možno, že je to tak aj na iných školách, ale netreba to zmeniť?

Špecializácia:

Ekológia krajiny a ochrana prírody

Na terénne cvičenia by sa mal klásť väčší dôraz, ale seriózne, nie že sa to zvrhne do krčmy. Každým rokom je to horšie, čo sa týka hlavných cvík, stále odpadávajú a kvasí sa v aule. Celý deň v autobuse, ktorý veľa stojí, aj tak sa to zvrhlo, ožrali sa, zhúlili sa, bola sranda... Ale je to fakt zmysel hlavných cvičení? Čo tak zobrať spacáčik, karimatku a ísť na týždeň niekam. Viem, že to nie je jednoduché, ale za pokus by to stalo. Chýba nejaký predmet o robení projektov.

Poznávačky boli v pohode, to je potrebné. Po teoretickej stránke je to tiež celkom dobre zvládnuté. Celkovo na škole nie je dobrý prehľad o realite. Preberáme síce zákony, ktoré sa sucho vysvetlia, ale v praxi s tým nepohnm. Nedozvedeli sme sa, aké sú možné pozície práce napr. v NP, čo by som mohol robiť, aká je náplň práce funkcií o ktoré by som sa mohol uchádzať. Bolo by treba serióznejší prístup pedagógov a by trochu pritlačili na cvičeniach napr. ako na environmentálnej výchove a nie ako napr. na ÚSES. Prekladanie fólií na OPK by som využil radšej na terénne cviká. Bol by vzájomný ľudskejší prístup a dozvedel by som sa aj o veciach mimo vyučujúcej schémy. Aj tak nám na konci semestra dajú tie fólie-sylaby na USBčko. Po skončení školy síce môžem robiť botanika, aj zoológa, ale to nie je moja špecializácia. Neviem si predstaviť, aký je ideálny flek pre ekológa.

text: redakcia a študenti FEE
fotos: Jajo

Odpadová víkendovka na Zájěžovej

Na túto akcii sa vybralo viac ľudí z našej fakulty (Laco, Slavka, Dušana, Braňo, Brko, Alena, Julka, Peťo, Kačena a ďalší). Dojmy z akcie sa mi podarilo vyťahnuť v nedeľu večer od Slavky, ktorá to komentovala približne takto:

Asi o štvrtrej sme dorazili na domček na Polomoch, najprv bola trochu nuda. Nikto s nami najkôr nebol, ...také neorganizované. Večer prišlo viac ľudí, zopár z našej fakulty, tiež Timon, Aurel, Igor Chýra a Maťo. Potom začal pokec o Zájěžke, predstavenie Zájěžky a ostatných členov víkendovky. V sobotu ráno sme dostali skvelé raňajky od Maťa (varené vločky s hnedým cukrom) a poď ho makať do Recyklačného centra. Išli sme busom do Pliešoviec.

Prvý dojem z recyklačka - veľké smetisko. Druhý dojem z recyklačka - veľký bordel a špina. Tretí dojem z recyklačka - kopec srandy a dobrý pocit z dobrého skutku - že sme chvíľu zachraňovali svet. Po tretej sa časť z nás odplazila pešo do Zájěžovej. Dostali sme skvelú pohánku a v polospanku sme načúvali prednáške o Fair Trade. Tretí deň ráno sme dostali hrianky s džemom a niektorí aktivisti odjedali z pohánky z veľkého hrnca (napr. ja). Po doobedných rozhovoroch s Maťom o problémoch chránených území v okolí Bratislavy, ale aj mimo. Potom sme sa pozvoľna pobalili a postupne opúšťali domec na Polomoch. Celkový dojem? Nebolo to The Best, ale bolo to dobré. Určite pôjdem aj nabudúce.

(slavka)

Kto alebo Čo je EkoBanka???

Kto sme ?

Sme študenti Technickej univerzity Zvolen, Fakulty ekológie a environmentalistiky v Banskej Štiavnici. Sme ľudia, ktorých spojilo vedomie zodpovednosti za veci okolo nás a úsilie urobiť niečo pre životné prostredie .

Chceme vytvárať alternatívy voči súčasným trhovým konzumným štruktúram. Nie sme žiadna oficiálna organizácia ani občianske združenie, sme voľne organizovaný kolektív na báze dobrovoľnosti a rovnocennosti vnútorných vzťahov. Našou snahou je otvoriť ľuďom oči a myseľ a prebudiť v nich záujem a ochotu prispieť niečím pre súčasnú spoločnosť. Naším cieľom je získať skúsenosti s prácou v kolektíve, naučiť sa pracovať s verejnosťou a získavať skúsenosti v organizovaní a vyvíjaní aktivít. Pri našich aktivitách nejde len o ušetrené obaly a tony vytriedeného odpadu, ale skôr o to, aby sme inšpirovali a vzbudili záujem študentov.

Naša snaha sa vypláca a už teraz si môžeme povedať, že sme dosiahli značné úspechy. Veríme, že naše aktivity vás zaujmú a nenechajú pasívnymi.

PROFILÁCIA NAŠICH AKTIVÍT:

Za prvotnú študentskú aktivitu nášho kolektívu môžeme považovať **zavedenie triedeného zberu** na FEE a na študentskom internáte. Tejto činnosti sa spočiatku venoval malý okruh ľudí, ktorým vadilo množstvo zbytočne vyhodnených surovín. Triedenie prebiehalo na chodbách internátu a v škole pod schodmi na prízemí v tzv. „zberocentre“. K ďalším aktivitám patrilo organizovanie

prednášok. Výhodou bolo stretávanie väčšieho počtu ľudí a tým aj vytváranie priestoru pre ďalšie myšlienky a aktivity. Takýmto spôsobom po jednej z prednášok v októbri 2002 prišiel prelomový návrh, založiť **Potravinovú banku**. Jej cieľom bol bezobalový predaj potravín študentom FEE. Z odstupom času sa dá povedať, že to bola jedna z najvýznamnejších aktivít, ktorá pripravila pôdu pre ďalšie zmysluplné činnosti.

Komunikácia so študentmi sa odohrávala prostredníctvom nástenky v škole. Vo vnútri kolektívu sa začali stávať pravidelnosťou stretnutia v Potravinovej banke a na týchto stretnutiach sa preberali aktuálne problémy a prezentovali nové nápady.

Pravidelné prednášky sa v letnom semestri 2003 začali striedať s večernými **premietaniami dokumentárnych filmov** z filmového festivalu Jeden Svet. Do konca školského roka bolo odpremietaných 14 dokumentárnych filmov.

Začiatkom školského roka 2003/2004 bola založená podsekcia Potravinovej banky s názvom **Bylinná banka**. Ako už hovorí názov, predávajú

sa v nej bylinky dopestované alebo nazbierané študentmi. Ako hovorí jej názov, dajú sa v nej zakúpiť bylinky, ktoré sa používajú na prípravu čajov alebo ako koreniny. Bylinky pochádzajú vždy od študentov združených okolo EkoBanky a získavajú sa zberom priamo v prírode (zbierané sú iba na čistých lokalitách) alebo dopestovaním doma v záhradkách študentov (príroda a zdraviu šetrným spôsobom). Výhodou je, že odpadá transport medzi pestovateľom, spracovateľom a konzumentom. Táto vzdialenosť býva niekedy stovky kilometrov.

Bezobalová drogeria je názov ďalšej podsekcie Potravinovej banky, ktorá vznikla začiatkom letného semestra toho istého školského roka. Všetky tri banky sa nachádzali na rôznych izbách a u rôznych študentov, čím sa dosiahlo oboznámenie širšieho okruhu ľudí o aktivitách. Počas diskusií a premýšľaní ako získať pre naše aktivity čo najviac ľudí a ako vzbudiť záujem a snahu riešiť problémy súčasnosti, vznikol nápad distribúcie kníh, časopisov, letákov a

dokumentárnych filmov s tematikou ochrany životného prostredia, ľudských práv a iných aktuálnych tém.

Otvorením vysokoškolského klubu sa nám otvorila brána k väčšiemu množstvu ľudí. Našu distribúciu informačných materiálov sme nazvali **Distro BS** a predaj sa uskutočňoval na akciách vo vysokoškolskom klube. Poslednou a aj jednou z najvýznamnejších aktivít bolo založenie žiadúceho kompostoviska pre študentov FEE a SOU – lesnícke. Po prvotnom neúspechu našich predchodcov z pred štyroch rokov sme mali trochu obavy. Nakoniec príprava a tvorba **projektu KOMPOSTOVISKO** nevyšla nazmar a vyústila k záverečnému odsúhlaseniu. Po dlhej práci na projekte **KOMPOSTOVISKO** a následnom schválení projektu zo strany vedenia SOU – L si môžeme smelo povedať „konečne“. Konečne majú študenti FEE možnosť separovať bioodpad. Kompostovisko sa nachádza na ľavom rohu budovy internátu (z pohľadu z pred vchodu) popri cestičke na vlakovú stanicu.

Aby výsledky našich aktivít neostali iba medzi nami, začali sme viesť presné evidencie ušetrených obalov, predaných informačných materiálov, vytriedených surovín a zverejňovali sme ich.

S novým školským rokom prišiel aj nový nápad založiť centrum našich aktivít s názvom **EkoBanka**. Pre tento účel sme získali miestnosť na internáte (2. posch. č.56/b), v ktorej v súčasnosti funguje PB s jej podsekciami, Distro BS, Skriptáreň, kde sa predávajú skriptá a iné študijné materiály. EkoBanka je aj obchodík, aj naša klubovňa, ale hlavne príjemné miesto, kde budú vznikať ďalšie zmysluplné nápady.

TRIEDENIE ZBERU V ŠKOLE A NA INTERNÁTE:

Zber, následná separácia a odvoz recyklovateľných surovín sa vykonáva od novembra 2000. Skupina ľudí, ktorí sa starajú o separáciu zberu sa skladá z 5 až 15 ľudí. Ich náplňou je každotýždenné vyprázdňovanie nádob so zberom, dotried'ovanie surovín

(papier, kartón, kancelársky papier, tetrapaky, noviny a časopisy; hliník: čistý, špinavý; konzervy: dotried'ovanie a minimalizovanie), ich uskladnenie a nakoniec aj odvoz do zberového dvora (cca. raz za semester). **Separáciu papiera sa nám podarilo ušetriť 51 stromov a vyše 1500 kWh !!!** (koeficient: 1 tona zberového papiera = 17 stromov a 500 kWh) podľa SPZ.

ODPADY

Ročne vyprodukuje na Slovensku 1,8 mil. ton komunálneho odpadu. Asi najväčší podiel na rastúcom množstve našich odpadov majú v súčasnosti obaly. Tvoria už takmer 50% objemu a 30% váhy odpadu pochádzajúceho z našich domácností, ulíc a podnikov.

Jedným z najlepších krokov ako začať znižovať odpady sú obaly. Naviac, obaly neškodia iba ako odpad, ale aj počas celého svojho životného cyklu. Na výrobu jednorazových obalov sa spotrebuje veľké množstvo surovín a energie, prevažne z neobnoviteľných zdrojov (ropa, bauxit, drevo, uhlie...). Ťažba a doprava surovín má veľmi negatívne dôsledky na krajinu a na naše životné prostredie. Počas ťažby surovín, ako aj pri výrobe obalu vzniká množstvo odpadov, a mnohé sú nebezpečné. Jednorazový obal sa po spotrebe výrobku zahodí do koša, kde predstavuje ďalší problém – odpad.

Ako sa dá predísť takémuto plytvaniu surovinovými zdrojmi a energiou?

Ako zmenšiť poškodzovanie nášho životného prostredia?

Najlepšie je začať od seba – vyhýbať sa nadmerne a zbytočne baleným výrobkom. Treba kupovať výrobky vo vratných obaloch a v obaloch šetrnejších k životnému prostrediu (balené vo veľkých objemoch a pod.) a predovšetkým výrobky nebalené, navážené do obalov, ktoré si sami prinesiete. Pri takejto distribúcii komodít sa netvorí takmer žiadny odpad. Radi uvítame nových ľudí, ochotných sa zapojiť do činností okolo banky a iných mimoškolských aktivít, ako triedenie zberu, organizovanie prednášok a filmových premietaní a množstvo iných vecí, ktoré by sa dali na našej fakulte robiť.

EkoBanku nájdete na internáte: 2.poschodie, izba 56/B

Tel: 0908 812 909 (Laco),

0903 350 124 (Dodo),

Web: <http://www.ekologia.tk>

email: pbbs@post.sk

Dávne budúcnosti

V Ladaku som poznala spoločnosť, v ktorej neexistuje ani odpad, ani znečistenie, spoločnosť, kde sa takmer nevyskytuje kriminalita, obce sú zdravé a silné, a dospievajúci chlapec sa nehanbí za láskavé a nežné chovanie k svojej matke alebo babičke. Ako sa táto spoločnosť začína rúcať pod tlakom modernizácie, nadobúda moja skúsenosť na dôležitosť, ktorá ďaleko presahuje hranice Ladaku.

Môže sa vám zdať absurdné, že by sa naša industriálna spoločnosť mohla učiť od primitívnej kultúry kdesi na Tibetskej plošine. Potrebujeme však základ, z ktorého by sme lepšie porozumeli našej kultúre v celej jej zložitosti. V Ladaku som videla ako pokrok oddeľuje ľudí od zemi, jedných od druhých a nakoniec od seba samých. Poznala som predtým spokojných ľudí, ktorí stratili svoju vyrovnanosť, keď začali žiť podľa našich noriem. To ma doviedlo k názoru, že kultúra hrá pri formovaní jedinca ďaleko zásadnejšiu rolu, ako som sa domnievala predtým

V tejto chvíli nám náš zúžený pohľad bráni vidieť korene mnohých problémov – kvôli stromom nevidíme les. Západná kultúra je závislá na odborníkoch, ktorých ohniská záujmu sú stále špecializovanejšie a im chýba širšia dlhodobá perspektíva. Ekonomické sily tlačia svet rýchlo k ešte väčšej špecializácii a centralizácii a k životu s ešte intenzívnejšou spotrebou kapitálu a energie.

Zdroj: Helena Norberg-Hodge: Dávne budúcnosti

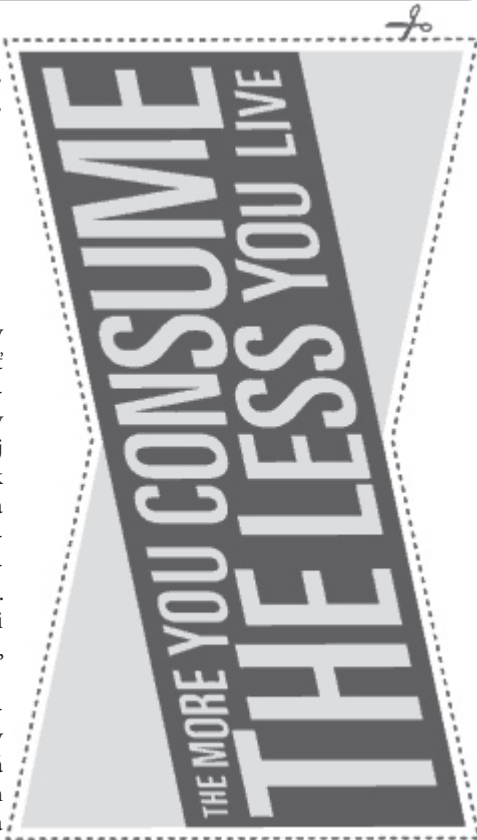
Redakcia časopisu eFEEkt Burina odporúča:

Dávne budúcnosti - Helena Norberg-Hodge
 Muž, ktorý sadil stromy - Jean Giono
 Keď korporácie vládnu svetu - David C. Korten
 O vlkoch a ľuďoch - Barry H. Lopez
 Revolúcia jednej slamky - Masanobu Fukuoka
 Zem na miske váh - Al Gore
 Ekológia, pospolitosť a životný štýl - Arne Naess
 Hlboká ekológia - B. Devall, G. Sessions
 Vlažní a váhaví - Hana Librová

Niektoré z uvedených kníh si môžete zakúpiť v EkoBanke 56/B.

Pre webekológov:

www.indymedia.org, www.blisty.cz, www.changenet.sk, www.ekologia.tk, www.paradigma.sk

VAROVANIE MINISTRA ZDRAVOTNÍCTVA:
 Televízia Spôsobuje Negramotnosť
 ŠEPRI TEĽKA, ŽABRI ŽIVOTI

Vegetariánska voľba

Tak teda, chcem vám ponúknuť zopár vegetariánskych (načo ten termín?) bezmäsitých receptov. No skôr, ako ich pre vás povyberám, debutujem niekoľkými dôležitými INFO, aby sa vedelo, o čom vlastne hovoríme. Pre vegetariánsky spôsob stravovania sa ľudia rozhodujú z rôznych dôvodov, či už etických, zdravotných, či náboženských...

Pre väčšinu obyvateľov ekonomicky vyspelých krajín zostáva mäso základnou surovinou pre prípravu väčšiny pokrmov. Táto tradícia vedie ku spôsobu stravovania, v ktorom chýba rozmanitosť a tým aj pre organizmus blahodárna rovnováha živín. Spotreba mäsa sa rozhodne nedá považovať ako ukazovateľ vysokej životnej úrovne.

Termín vegetarián sa používa úplne voľne. Za vegetariánov sa tak mnohí považujú už vtedy, keď z mäsitých pokrmov jedia iba hydinu a ryby (tzv. kvázi-vegetariánstvo, či semi-vegetariánstvo). Niektorí z jedálnička vylúčia hydinu aj ryby, ale konzumujú živočíšne produkty, napr. mlieko, vajcia a syry (lakto-ovo-vegetariánstvo). Vegáni patria medzi extrémnych vegetariánov, pretože odmietajú výrobky živočíšneho pôvodu vrátane mlieka, syrov a vajec, nepoužívajú ani maslo a med.

Všeobecne platí:

-jedzme čo najviac:

obilnín – pšenicu, ryžu, jačmeň, kukuricu, pohánku
celozrnných potravín- cestoviny, tmavé

pečivo, musli
ovocia a zeleniny

- jedzme striedmo:

mliečne výrobky- mlieko, jogurt, syry
orechy, vajcia, strukoviny- hrach, fazuľa, šošovicu, sóju

- jedzme čo najmenej:

cukor a med, maslo, smotanu, oleje,
rastlinný tuk, alkohol, čaj, kávu (že vraj)

Z a k o r e n e n ý c h zvykov sa iba ťažko zbavujeme, takže pre mnohých z nás je obtiažne prelomiť tradíciu a doplniť mäsový pokrm aj keď len jednou

zeleninovou prílohou. CHÁPEM! NEN-
ÚTIM!

Sacharidy, vláknina, bielkoviny, vitamíny a minerály, superpotraviny, čo o nich vieme?

Sacharidy- sú životne dôležité ako zdroj telesnej energie. Všetky druhy chleba, zemiaky, banány, cestoviny majú vysoký obsah sacharidov.

Vláknina- celulózu a pektinové látky v zelenine a ovocí nazývame súhrnne vlákninou. Živočíšne výrobky ju neobsahujú, nenájdeme ju ani v mliečnych pokrmoch, ani v rybách.

Bielkoviny- Proteíny sú najdôležitejšou stavebnou látkou v našom tele. Zdroje bielkovín: mliečne výrobky, orechy, semená, strukoviny

Vitamíny a minerálne látky- Vitamíny skupiny B potrebuje telo k metabolizmu živín a ku správnej funkcii nervového systému. Vitamín C (kys. askorbová) je

nevyhnutný pre ochranu proti infekcii. Vitamíny A, D, E, K sú obsiahnuté v masle, syroch. Minerály- Fe, Ca, Zn, Mg, I

Superpotraviny- niektorým potravinám sa hovorí bohatieri veg. stravy (no kto to tušil), pretože sú kvalitnými zdrojmi určitých látok, ktoré jedlíci mäsa získavajú v nadbytku. Šošovica, ovsené vločky, sója, tofu, pšeničné otruby, mandle, vajcia...

Pre všetkých tých, čo náhodou prišli až potiaľto (tak to ste mi dali šancu) sľubujem, že získam úplne skvelý, zdravý a vynikajúci recept na mňam ANNinu pizzu zo špaldovej múky a nielen z nej.

Zatiaľ sa majte krásne a zbierajte, naberajte a získavajte ENERGIU. Je len na vás, či zo slniečka, z ľudí alebo z jedla.

(tinka)

Kompletné menu zo 14-15/C

„Hrštka“

Na oleji speníme jednu nakrájanú cibuľu, pridáme „hrštka“ (zmes strukovín, kúpíte to v obchode), a ďalej pražíme. Zaleje vodou, pridáme nakrájanú mrkvu, petržlen, zemiaky, osolíme a okoreníme a varíme do mäkka.

Syrová omáčka

Na dvoch polievkových lyžiciach oleja opražíme cesnak nakrájaný na plátky, pridáme dve lyžice hladkej múky, a pražíme do hneda. Zalejeme 0,5 l mlieka a miešame, kým omáčka nezhustne. Pred dokončením osolíme, ovegetíme, obazkujeme a pridáme akýkoľvek druh syra (ktorý sme našli u Doda v chladničke, tvrdý, tavený, v črievku). Podávame s cestovinami, ktoré varíme podľa návodu na obale.

Šošovicový šalát – Tajný

Do mäkka uvarenú šošovicu necháme vychladnúť, pridáme roztlčený cesnak, trochu oleja, soľ, vegetu, mleté čierne korenie, bylinky podľa chuti, akúkoľvek nakrájanú zeleninu (podľa ponuky v zelovoci, reďkovka, paprika, cibuľka, cvikla), nakrájané tofu alebo tvrdý syr, a biely jogurt alebo kyslú smotanu. Podávame vychladené.

Koláč lenivej Natashi

V miske zmiešame 2 hrnčeky polohrubej múky, 1 hrnček kryštálového cukru, 1 hrnček mlieka, ½ hrnčeka oleja (používame stále ten istý hrnček), 2 vajcia, 1 vanilínový cukor (vanilkový nikde nezoženiete) a jeden prášok do pečiva. Môžeme pridať aj kakao, kokos, mak, škoricu, mleté orechy, hrozienka. Nalejeme do vymastenej a múkou vysypanej remosky. Pridáme ovocie s kompótu podľa chuti. Necháme piecť jednu hodinu. Odporúčam priebežne kontrolovať!

Keď to všetko navaríte, doneste ochutnať na 14-15/C. Veľmi sa potešíme. Dobrú chuť.

(mili)

C

E N

Z Ú R

A S P Ô

S O B U J E

S L E P O T U

DOKÁŽEŠ VIDĚT KTO TA ZASLEPUJE?